

Täysistunto

Torstai 24.11.2016 klo 15.59—21.40

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain, merityösopimuslain sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2016 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

20.22 **Tarja Filatov sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia, merityösopimuslakia sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia. Tässä on oikeastaan kolme kokonaisuutta. Ensimmäinen on se, että pitkäaikaistyöttömän saisi palkata määräaikaiseen työsuhteeseen ilman niitä perusteita, joita meillä tällä hetkellä työsopimuslaissa on, jotta voi määräaikaisten työsuhteiden solmia. Toinen kohta liittyy koeajan enimmäispituuteen, ja tässä esityksessä siis pidennettäisiin koeaikaa. Ja kolmas kokonaisuus liittyy siihen, että jos työntekijä irtisanotaan taloudellisista ja tuotannollisista syistä johtuen, niin hänellä on tietty takaisinottovelvollisuusai-ka eli työnantaja ei voi rekrytoida uutta työvoimaa samankaltaisiin tehtäviin vaan pitää palata tähän vanhaan työntekijään, ja tätä ehdotetaan lyhennettäväksi eli tavallaan heikennettäväksi työntekijän näkökulmasta.

Esityksen tavoitteena on se, että pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuudet paransivat. Tämän esityksen katsotaan alentavan työllistämiskynnystä ja rohkaisevan erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä uusien työntekijöiden palkkaamiseen, olipa sitten kyse takaisinottovelvollisuudesta tai määräaikaaisuudesta tai koeajasta, jossa puretaan sitä riskiä, mikä liittyy rekrytointiin.

Oli hyvin vaikea saada tietoja siitä, mitkä tämän paketin kokonaistyöllisyysvaikutukset olisivat, koska oikeastaan vastaavan tyyppisiä uudistuksia kokonaisuutena ei ole tehty ja ne tutkimukset, joita on tehty tähän teemaan liittyen, liittyvät yleensä yleiseen määräaikaisten tai yleisiin työsopimuslain joustoihin. Suomen Yrittäjät arvioi asiantuntijakuulemisessa, että esityksen sisältämät muutokset auttavat jopa 10 000 lisätyöpaikan luomisessa. Valiokunta katsoo, että nämä työmarkkinoita joustavoittavat muutokset ja työllistämiskynnystä alentavat uudistukset sekä synnyttävät uusia työpaikkoja, ja ovat siinä mielessä oikeansuuntaisia, että myös edistävät kansantaloudellista kasvua, mutta niiden vaikutuksen määrää on vaikea arvioida, ja tästä näkökulmasta valiokunta piti esitystä perusteltuna.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

Me kaikki tiedämme, että työttömien työllistymismahdollisuudet alenevat selvästi työttömyyden keston pitenemisen myötä, ja on tärkeää löytää keinoja, joilla pitkäaikaistyöttömien työllistymistä helpotettaisiin. Valiokunta kannattaa pitkäaikaistyöttömän kanssa tehtävän määräaikaisen työsopimuksen ehtojen helpottamista ja katsoo, että se ehkä purkaa niitä pelkoja, joita pitkäaikaistyöttömän rekrytoinnissa on, mutta se samaan aikaan myös selkiyttää tilannetta välityömarkkinoilla. Me tiedämme, että välityömarkkinoilla työskennellään usein määräaikaisissa työsuhteissa, jotka saattavat olla jopa ristiriidassa nykyisen työsopimuslain määräaikaisia työsuhteita koskevien säännösten kanssa, ja siksi on perusteltua selkiyttää tätä tilannetta.

Asiantuntijakuulemisessa saadun selvityksen mukaan kävi ilmi, että se työllisyysshyöty, joka tulee siitä, että sallitaan keveämmin perustein määräaikaiset työsuhteet, tulee usein vakituisten työsuhteiden kustannuksella, jolloin itse asiassa työllisyysvaikutukset saattavat koko talouden ja työllisyyden tasolla jäädä vähäisiksi eikä ole takeita siitä, että työllisyysaste nousee. Tästä löytyy paljon kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta, mutta sellaista tutkimusta, jossa nimenomaan pitkäaikaistyöttömien määräaikaisuutta helpotettaisiin, ei ole tehty, ja siinä mielessä näiden kahden väliltä ei voi tehdä ihan suoraa yks yhteen johtopäätöstä. Valiokunta katsoo, että pitkäaikaistyöttömien kanssa tehtävien määräaikaisten työsopimusten vaikutusta tulee Suomessa seurata ja selvittää ja katsoa, helpottaako se pitkäaikaistyöttömien työllistymistä ja vaikuttaako se kokonaistyöllisyyteen.

Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että varsinkin pitkään jatkuessaan työttömyys johtaa helposti myös työttömän henkilön perusteettomaan kielteiseen leimaamiseen, ja valiokunta halusi mietinnössään korostaa sitä, että työttömien ryhmä on osaamiseltansa hyvin heterogeeninen: siellä on ihmisiä, joilla on täydellinen työkyky ja osaaminen, ja siellä on ihmisiä, jotka itse asiassa tosiasiallisesti varmaan kuuluisivat eläkkeelle. Mutta on tärkeää, että vaikka käytetään tällaista erityistä määräaikaista työsuhdetta, niin se ei saa johtaa muutoin syrjivään käyttäytymiseen työmarkkinoilla. Perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa tästä ja totesi, että tätä erilaista kohtelua pitkäaikaistyöttömien ja muiden työnhakijoiden välillä voidaan pitää hyväksyttävänä, vaikka se liittyykin henkilöön liittyvään syyhyn, sen vuoksi, että sillä on hyväksyttävä peruste ja se voidaan säätää ihan normaalissa järjestyksessä.

Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että se, mistä se pitkäaikaistyöttömyys lasketaan ja mitä tapahtuu, jos nämä määräaikaiset työsuhteet ovat pätkäisiä, saattaa aiheuttaa tulkin- taongelmia, ja sen vuoksi on tärkeää, että työnantajalla on tieto tästä työntekijän työhisto- riasta. Mutta tässä tullaan taas tietosuojaongelmiin, koska se, että ihminen on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa, ei ole julkista tietoa eikä sitä saa antaa kenelle tahansa, ja kun hän on erityisesti vielä pitkäaikaistyötön, niin tämä ei tee siitä juridisesti vaikeam- paa asetelmaa, mutta joka tapauksessa se on vielä tietyllä tavalla astetta vaikeampi asia kuin pelkkä työttömyys. Sen vuoksi korostimme mietinnössä sitä, että tämän ilmoittami- sen työnantajalle pitää olla tarkkarajaista eliikkä pitää olla vain kyse siitä, että silloin työn- antaja todella hakee työntekijää, ja toisaalta, että se pitkäaikaistyötön, jonka tiedot työn- antajalle annetaan, on itse antanut luvan niiden antamiseen ja että tämä työtön on nimen- omaan tuohon työtehtävään sovelias, eliikkä ei saa antaa mitään massarekistereitä tai mas- salistoja työnantajille. Tämä on tärkeä asia sen vuoksi, että meillä valiokuntakuulemisessa tuli hieman erilaista käsitystä toimeenpanon puolelta siitä, miten tätä aiotaan tehdä.

No, sitten tämä koeajan pidentäminen ja sukupuolivaikutusten arviointi. Tässä nyt oli tehty sukupuolivaikutusten arvioinnit koeajan pidentämisen suhteen, ja ne itse asiassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

osoittavat, että se saattaa jopa suosia naisten työmarkkina-asemaa, koska äitiysloman ja vanhempainvapaiden, jos ne tulevat koeajalle, perusteella voidaan pidentää tuota koeaikaa ja katsoa, että ne eivät johda sitten ikäviin seuraamuksiin. Valiokunta katsoi, että tämä koeajan pidentäminen voi madaltaa rekrytointikynnystä, mutta halusi korostaa sitä, että silloinkin pitää pitää kiinni niistä pelisäännöistä, joita irtisanomiseen liittyy, jos koeaikana tapahtuu työsuhteen purku.

Elikkä toinen asia, mikä nousi valiokunnan kuulemisissa selvästi esiin, oli se, että tämä koeajan pidentäminen ei ole synkronissa. Sen voi tehdä työnantaja, mutta sitä ei voi tehdä työntekijälähtöisesti. Ja valiokunta halusi korostaa, että tämä on asia, jonka pitäisi olla tasapainossa molempien osapuolten välillä, ja olisi ehkä syytä harkita jatkossa, että myös työntekijä voi tätä koeaikaa pidentää, miten haluaa, koska silloinhan vastuut ja velvollisuudet niin työnantajalla kuin työntekijälläkin ovat hieman erilaiset.

Sitten työntekijän takaisinottamisesta. Se on ehkä se ongelmallisin osuus, joka tähän liittyy, ja hallituksen esityksessäkin sanotaan, että itse asiassa on mahdotonta arvioida, onko takaisinottoajan lyhentämisellä todellisia vaikutuksia työllistämiskynnykseen vai ei. Elikkä tässä työllisyysvaikutukset ovat ehkä kaikkein heikoimmalla pohjalla. Esityksessä ehdotetaan, että takaisinottovelvollisuutta lyhennettäisiin 9 kuukaudesta 4 kuukauteen, mutta jos työsuhte on jatkunut yli vuoden, silloin tuo takaisinottovelvollisuus olisi 6 kuukautta. Kysehän on siitä, että silloin työnantaja ei saa samaan tehtävään valita uutta työntekijää, vaan pitää ottaa tuo taloudellisista ja tuotannollisista syistä irtisanottu työntekijä takaisin. Takaisinottovelvollisuus on osa työntekijän työsuhteturvaa, ja sellaisena se pitää nähdä. Siinä mielessä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että jos irtisanominen on perusteeton ja jos takaisinottovelvollisuus aika on hyvin lyhyt ja tänä aikana rekrytoidaan samoihin tehtäviin uusia työntekijöitä, niin onko tuo irtisanominen silloin ollut perusteltu vai perusteeton — tulee aika iso kysymysmerkki tämän asian perään. Valiokunta korosti sitä, että tätäkin asiaa pitäisi jatkossa seurata.

Tähän valiokunnan mietintöön sisältyy yksi hylkäysesitys ja yksi vastalause, jossa on pykälämuutoksia.

20.32 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan SD-ryhmä ja vihreät jättivät mietintöön vastalauseen, koska hallitus esittää useita ratkaisevasti työntekijöiden asemaa mahdollisesti heikentäviä ja työelämää pirstovia asioita, joita emme voi hyväksyä kuin korkeintaan määräaikaisina. Esittelen tässä tämän pitkähkön vastalauseemme. Pituus johtuu siitä, että kaikista edustaja Filatovin esittelemästä kolmesta eri muutoksesta meillä on erilainen näkökulma. Eli siitä johtuu tämä varsin pitkä vastalauseemme.

Esityksen tavoitteena on parantaa pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuuksia, madaltaa työnantajan työllistämiskynnystä ja lisätä työnantajien kasvuhaluutta. Kuitenkin asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi ja osin esityksen perusteluistakin selviää, ettei esitettyjen toimenpiteiden vaikutusta tavoitteiden saavuttamiseen ole voitu mitenkään osoittaa: ei löydy tutkimusnäyttöä, joka tukisi tätä lakiesitystä. Se, mistä on tutkimusnäyttöä, on se, että esitykset heikentävät irtisanomissuojaa, lisäävät työelämän epävarmuutta ja epätasa-arvoa sekä jäykistävät työmarkkinoita vähentämällä halukkuutta työpaikanvaihdoksiin.

Hallitus tavoittelee esityksellä myös yritysten kasvuhaluutta ja työllisyyden lisäämistä. Näitä vaikutuksia on selvitetty työsopimuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

Koko työ sopimuslain vaikutus työllistämiseen todettiin lähes olemattomaksi ja esimerkiksi aiemmat määräaikaistöjen helpottamiskokeilut täysin vaikutuksettomiksi. Mikäli positiivisia vaikutuksia ei saada talouteen ja työllisyyteen, muutokset tarkoittavat käytännössä vain työelämän epävarmuuden lisääntymistä, mikä puolestaan entisestään vähentää ostovoimaa, kysyntää ja kilpailukykyä sekä työpaikkoja.

Asiantuntijakuulemisen aikana esimerkiksi STM:n työsuojeluosasto on korostanut lakiesitysten vaikutusten seurannan tärkeyttä, sillä lakiesitys sisältää heikennyksiä työntekijöiden suojaksi tarkoitettuihin säännöksiin. Myös perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että hallituksen tulee seurata myös lainsäädännön tosiasiallisia vaikutuksia perheväpaita käyttävien asemaan ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Esitysten vaikuttavuus, jonka perusteella päätökset jatkossa voidaan tehdä, tulee selvittää lain voimassaolon aikana toteutettavalla seurantatutkimuksella, ja tästä esitämme omaa lausumaa.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan työnantajan takaisinottovelvollisuuden keskeyttämisen lyhentämistä 4 kuukauteen. Työsuhteen jatkuttua keskeytyksestä sen päättymiseen mennessä 12 vuotta takaisinottoaika olisi kuitenkin 6 kuukautta. Esityksessä arvellaan, että suurempi vapaus kannustaisi työnantajia solmimaan useammin vakituisia työsuhteita ja että esitys parantaisi etenkin nuorten asemaa työmarkkinoilla. Suomessa irtisanomissuoja on jo tällä hetkellä heikkoa ja muualla Euroopassa käytössä olevia viranomais- tai yhteistyöelinten kanssa tehtyjä sopimuksia ei edellytetä. Yleisesti käytössä olevia, työsuhteen pituuden mukaan irtisanomisajan palkan lisäksi maksettavia erorahoja ei meillä myöskään tarvitse maksaa. Näihin menettelyihin verrattuna etusija entisen työn takaisin saamiseen on etuna ja työnantajan velvoitteena todella vaatimaton.

Takaisinottoajan näin määrittävä lyhentäminen ei millään tavoin paranna työllisyyttä mutta käytännössä mitätöi takaisinottovelvollisuuden merkityksen. Kyseenalaista on myös se, miten yrityksen kasvuhaluun vaikuttaa se, että työntekijä voidaan entistä nopeammin korvata uudella. Varmaa on vain se, että esitys helpottaa irtisanomissuojan kiertämistä.

On myös huomattava, että pitkäaikaistyöttömyyden riski on sitä suurempi, mitä vanhempi työttömäksi jäävä henkilö on. Takaisinottovelvollisuusajan lyhentämisellä tätä riskiä kasvatetaan entisestään, kun pitkänkin työuran samoissa töissä tehneeltä irtisanotulta viedään mahdollisuus entiseen työhönsä.

Takaisinottovelvollisuuden lyhentäminen heijastuisi heikennyksenä myös irtisanomisperusteiden arviointiin. Samalla edellytykset sopia työsuhteiden päättämisestä vähenisivät ja irtisanomisriitojen määrä kasvaisi.

Esityksen valmistelun yhteydessä palkansaajajärjestöt esittivät heikennyksen tasapainottamiseksi, että kielletäisiin irtisanotun työntekijän työn teettäminen takaisinottoaikana paitsi uudella työntekijällä myös muulla työn suorittajalla, kuten vuokratyöntekijällä, itsensä työllistäjällä tai alihankkijalla. Valitettavasti tätä täsmennystä ei tehty, vaikka nykytila on kestävä ja yleisen oikeustajun vastainenkin.

Edellä esitetyistä syistä emme hyväksy takaisinottovelvollisuuden lyhentämistä ja tältä osin esitämme esitystä hylättäväksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää myös koeajan pidentämistä. Esityksessäänkin todetaan, että koeajan pituuden vaikutuksista on olemassa hyvin niukalti tutkittua tietoa, joten vaikutusten arviointi objektiivisin kriteerein on vaikeaa. Objektiivisen arvion sijasta esityksen perusteluissa pohdittu monisanaisesti sitä, mitä voisi ehkä tapahtua. Koeajan pidentäminen voi lisätä työntekijöiden kokemaa epävarmuutta, joka on yhteydessä työhy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

vinvointiin. Koeajan pidentämisen suurimmat negatiiviset vaikutukset kohdistuvat niihin, jotka joutuvat käymään läpi useita koeaikoja. Koeajan pidentymiseen sisältyy myös syrjintää koskevia riskitekijöitä perhevapaiden osalta. Esitys voi heikentää etenkin määräaikaisessa työsuhteessa työskentelevien naisten asemaa, minkä vuoksi etenkin on tärkeää, että esityksen vaikutuksia seurataan. Koeajan ongelmat ylipäättään liittyvät mahdottomuuteen todistaa, että työsuhteen päättämisessä oli epäasiallinen. Työnantajan ei tarvitse perustella työn loppumista muulla kuin koeajalla, mutta työntekijän olisi todistettava, ettei päättämisyys ollut lainmukainen. Päättämisyys on merkitystä sekä uuden työn saamisessa että työttömyysturvaetuksia haettaessa.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen mukaan pitkäaikaistyöttömän saisi palkata määräaikaiseen työsuhteeseen enintään vuodeksi ilman erityistä perustellun syyn vaatimusta. Siitä, miten merkittävä este työllistymiselle on määräaikaisen työsuhteen perustelun tarve, ei ole mitään tutkimukseen perustuvaa tietoa. On mahdollista, että esitys lisäisi jonkin verran työnantajien kiinnostusta rekrytoida pitkäaikaistyöttömiä. Jos on näin, niin esitys on myös sosiaalipoliittisista syistä perusteltu. Esitys on kuitenkin monimutkainen, ja se lisää hallinnollista taakkaa.

On myös huomioitava, että määräaikaiseen työhön liittyy työntekijän kannalta paljon ongelmia. Näitä ovat tutkimuksen mukaan alhaisempi palkkaus, suurempi määrä työhön kohdistuvia uhkia, vähäisempi määrä työnantajan kustantamaa koulutusta ja paljon heikommat vaikuttamismahdollisuudet työn sisällöllisiin piirteisiin. Nämä ongelmat ja niiden kokeminen saattavat joissakin tapauksissa jopa korostua pitkäaikaistyöttömien kohdalla, joilla uhka syrjäytymiseen ja elämänhallinnan ongelmiin ovat suurempia.

Koska vakuuttavia perusteluja ehdotukselle ei ole kyetty esittämään, pidämme välttämättömänä, että muutos säädetään määräajaksi ja sen vaikutuksia työllistämisen helpottamiseen ja työsopimusten perusteettomaan ketjuttamiseen seurataan.

Lopuksi, arvoisa puhemies: toisessa käsittelyssä tulemme esittämään vastalauseemme mukaiset muutosehdotukset ja lausumaehdotukset.

20.40 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Esityksessään hallitus haluaa, että pitkäaikaistyöttömillä olisi mahdollisuus päästä takaisin työelämään. Hallitus haluaa oikeasti luoda työtä ja työmahdollisuuksia suomalaisille, toisin kuin edellinen hallitus vain lupasi. Ei tietenkään tule yllätyksenä, että tämä ei käy oppositiolle. Tällä kertaa oppositio esittää, että pitkäaikaistyöttöä ei saisi palkata määräaikaiseen työsuhteeseen ilman erityisen perustellun syyn vaatimusta, koska vaikutusarviot ovat puutteelliset. Tämä on erikoinen vaatimus siihenkin nähtynä, että lakipykälässä kuitenkin on selvä rajausta siitä, kuinka pitkään määräaikaisuutta voi tällä perusteella jatkaa.

Voin kertoa vaikutusarvion hyvin lyhyesti: Huonossa tapauksessa pitkäaikaistyötön ei työllisty tälläkään keinolla. Hyvässä tapauksessa hän työllistyy, ja se on hyvä asia erityisesti tämän pitkäaikaistyöttömän itsensä kannalta. Joskus tuntuu, että näissä vastalauseissa ei ole mukana mitään realismia. Käytännön työelämässä nämä asiat voivat toimia esimerkiksi niin, että työntekijälle tarjotaan eteen sopimus, jossa lukee, että määräaikaisuus perustuu yhteiseen sopimukseen. Voi sen sopimuksen olla allekirjoittamatta, mutta silloin ei pääse töihin. Jos sen allekirjoittaa, yhteinen sopimus on muodostunut. Pitäisiköhän näistä realiteeteista olla joku taju ennen kuin näitä esityksiä käy laatimaan?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

Kyselytunnilla oppositio oli huolestunut pitkäaikaistyöttömyydestä, kuten oikein onkin. Josko siis peruttaisiin nämä vastalauseet, joilla pyritään vain viemään keinoja heidän työllistämisekseen.

20.42 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Tähän lakiin sisältyy kolme muutosehdotusta, joista helpommin hyväksyttävä ja ymmärrettävä on ensinnäkin se, että pitkäaikaistyöttömän saa palkata määräaikaiseen työsuhteeseen ilman erityistä perustellun syyn vaatimusta. Koska kuitenkin tähänkin asiaan liittyy riski siitä, että joku yritys voi hyödyntää pitkäaikaistyöttömien määräaikaisuuksia ketjutettuna, ehdotimme tätä määräaikaiseksi.

Näistä kolmesta toinen, jonka kanssa on helppo jatkossa elää, on koeajan enimmäispituuden pidentäminen 6 kuukauteen. Mielestäni on vaikeaa löytää hyviä perusteluja sille, että Suomessa työelämässä on kahdenmittaisia koeaikoja. Meillä on 6 kuukauden mittaisia koeaikoja ja 4 kuukauden mittaisia koeaikoja, ja jatkossa siis vain 6 kuukauden mittaisia, ja sen puoleen tämä on perusteltua, vaikkakin on syytä muistaa, että nyt tämä esitys oikeuttaa vain työnantajan pidentämään koeaikaa tiettyjen poissaolojen perusteella. Tämä ei täysin vastaa koeajan funktiota, ja se on se syy, miksi olemme tähänkin ehdottaneet määräaikaisuutta.

Mutta sen sijaan kaikkein vaikein näistä ehdotuksista on ilman muuta takaisinottovollisuuden kestoajan lyhentäminen 4 kuukauteen. Se on vaikea monesta syystä. Jos me ajattelemme eurooppalaista keskiarvoa, niin se on noin 6 kuukautta, ja kun Euroopan maissa vielä monesti liittyy irtisanomisiin erillinen korvaus, joka Suomesta puuttuu, olisimme toivoneet tätä esitystä johonkin toiseen lakiin, jolloin olisi ollut helpompi olla tämän lain takana.

20.44 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraattisessa eduskuntaryhmässä myöskin keskustelimme tästä esityksestä ja katsoimme, että tässä esimerkiksi tämä koeajan jatkaminen on sellainen, jota me olemme olleet omissa vaaliohjelmissamme ajamassa siinä mielessä, kun tänä päivänä, niin kuin täällä edustaja Järvinenkin totesi, näitä eri pituisia koeaikoja on olemassa ja kuitenkin, voisi sanoa, monen yrityksen kaikkein merkittävin investointi on se työntekijä. Varmasti myöskin työntekijälle on tärkeää tietää, että se työpaikka ja se työtehtävä, mihin hän on tulossa, on juuri sellainen, joka on hänelle miehuista, jolloinka puollamme tätä koeajan pidentämistä.

Sen sijaan toisessa käsittelyssä tulemme jättämään lausumaehdotuksen, joka liittyy nimenomaan tähän pitkäaikaistyöttömien määräaikaiseen työsuhteeseen ilman perustellun syyn vaatimusta. Tästä, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa sanottu, meillä ei ole varsinaisesti mitään tutkimustietoa. Emme voi tietää, miten tämän asian kanssa käy. Parhaassa tapauksessa — ja sitä toivomme ja sen takia tästä emme sitten olleet jättämässä varsinaisesti vastalauseita — tämä helpottaisi pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Siinä vaiheessa, kun ihminen on pitkäaikaistyötön, jos on mahdollisuus työsuhteeseen, varmasti se on tervetullut ja toivottava, mutta koska voi olla pienikin mahdollisuus siihen, että saattaa käydä niin, että tässä voisi olla jonkunlaisia väärinkäytöksen mahdollisuuksia, lähdemme siitä, että katsotaan tätä asiaa vuoden verran. Mikäli tämä ei tosiasiallisesti ole parantanut pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuuksia, ei tällaista muutosta sitten varmasti-kaan tarvita ja sen voimassaolon tarvetta tältä osin tässä laissa on syytä sitten arvioida. Mutta annetaan mahdollisuus, katsotaan, (Puhemies koputtaa) miten tämän asian kanssa käy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

20.46 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Kun tuo ensimmäinen puheenvuoro oli valio-kunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoro, niin tässä puheenvuorossa nyt sitten tuon vä-hän omia näkemyksiäni tähän lakiin liittyen.

Silloin kun hallitusohjelma tuli ja nämä esitykset tulivat siinä esiin, niin ajattelin, että no, nyt hallitus sitten rakentaa tällaisen lain, joka on nuorempi, nätimpi ja halvempi ja että ky-seessä on työntekijän vaihtoviikot -laki, koska siinä olisi hyvin monella välineellä pyritty vastaamaan samaan haasteeseen elikkä tämän rekrytointikynnyksen alentamiseen. Ja kun näitä kaikkia välineitä olisi käytetty samaan aikaan, olisi vain lisätty eriarvoisuutta ja epä-varmuutta työelämässä, kun yhdelläkin välineellä voitaisiin sitä rekrytointikynnystä alen-taa. Mutta sen jälkeen kun määräaikaisten työsuhteiden solmiminen rajattiin pitkäaikaais-työttömiin, tämä laki parani merkittävästi tästä epävarmuuden näkökulmasta.

Kuitenkin ongelmallisin kohta on tämä takaisinottovelvollisuus. Jos me katsomme mei-dän tämänhetkisiä työttömyystilastoja ja sitä, miten eri ikäluokkien työllisyysasteet ovat kehittyneet, niin itse asiassa ikääntyneiden työllisyysaste on parantunut oikeastaan vain ja ainoastaan sitä kautta, että he ovat onnistuneet pitämään työpaikkansa. Mutta sen jälkeen kun ikääntynyt ihminen joutuu työttömäksi, niin jo vähän yli 50-vuotiaan ihmisen työllis-tymismahdollisuudet heikkenevät voimakkaasti, ja kun tullaan sinne lähemmäs 60:tä ikä-vuotta, niin itse asiassa koulutukseen ei enää auta työllistymään. Kun yleensä korkeammin koulutetuilla on paremmat mahdollisuudet työllistyä ja heikommin koulutetuilla heikom-mat mahdollisuudet, niin kun ollaan siellä 58—60:n tuolla puolen, itse asiassa koulutus in-flatoi kokonaan. Ei ole mitään eroa sillä, onko suorittanut pelkän perusasteen tai onko käy-nyt korkeakoulututkinnon, mutta kun ikää on se 60, niin työpaikkaa on todella mahdoton löytää. Sen vuoksi olisi tärkeää, että yritykset eivät vaihda ikääntynyttä työntekijää nuo-rempaan. Mutta tämä takaisinottovelvollisuus avaa sellaisen pandoran lippaan, että itse asiassa on mahdollisuus vaihtaa ikääntynyt työntekijä, sairasteleva työntekijä tai sellainen työntekijä, jonka kohdalla pelätään työkyvyttömyysriskin laukeavan, nuorempaan, nätim-pään ja halvempaan — ja hyvin helpolla. Sen vuoksi tämä yksi pykälä on hyvin hyvin on-gelmallinen.

Itse asiassa tälläkin hetkellä jo meidän takaisinottovelvollisuutemme ikään kuin falskaa elävässä elämässä: vaikka se on pitkä, niin vuokratyön tai jonkun muun tällaisen vippas-konstin kautta voidaan palkata työntekijöitä jopa täysin samaan tehtävään. Ja minun mie-lestäni tämä on meidän kokonaistyöllisyyttämme heikentävä kohta tässä laissa, koska ne ikääntyneet työntekijät työllistyvät heikommin. Heistä todennäköisemmin suurempi osa on aina sinne eläkkeelle asti työttömänä, ja eihän se meidän työllisyysastettamme paranna.

Hallituspuolueissa ajatellaan, että tämä ikään kuin mahdollistaa sen, että voidaan ottaa tuottavampi työntekijä tilalle ja sitä kautta tavallaan yrityksen kilpailukyky paranee ja päästään eteenpäin. Voi olla, että yksittäisen yrityksen kilpailukyky paranee, mutta para-neeko kokonaistyöllisyysaste? Saammeko me osaavampaa työvoimaa työmarkkinoille tätä kautta, ja pyrimmekö me nostamaan ylipäätään tuottavuutta tällaisilla keinoilla, jotka hei-kentävät ikääntyneiden ihmisten työllistymistä? Tässä on viime aikoina ollut aika paljon julkisuudessa tietoja siitä, mikä tämä ikääntyneiden tilanne on, ja siinä mielessä tämä on mielestäni hyvin hyvin surullista.

Sen sijaan olen valmis hyväksymään tämän määräaikaaisuuden pitkäaikaistyöttömien kohdalla ja olen itsekin sitä aikoinaan omassa selvitysraportissani esittänyt sen vuoksi, että välityömarkkinoilla meidän oikeustila on hieman epäselvä, sieltä saattaa löytyä väärinkä-sityksiä, mutta siellä ihmiset eivät riitauta niitä, koska he tietävät, että se määräaikainen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2016 vp

työsuhde on minulle parempi kuin kokoaikainen työttömyys. Ja siinä mielessä on hyvä salia tämä, mitä käytännössä jo jonkun verran tapahtuu, ihan laillisestikin.

Koeajan pidentäminen ei ole hirvittävän suuri riski, mutta jos olisi samaan aikaan avattu kaikkien määräaikaiset työsuhteet ja pidennetty koeaikaa, niin silloin olisi itse asiassa vastattu kahdella työelämän turvaa heikentävällä lainsäädännöllä samaan asiaan. Mutta kun hallitus oli valmis työmarkkinajärjestöjen kanssa tehdyn yhteistyön jälkeen rajaamaan tätä määräaikaaisuutta, se on sen vuoksi parantunut huomattavasti.

Kun katsomme historiaa taaksepäin, niin tosiasia on se, että meillä on ollut aika hurja määräaikaisten työsopimusten ketjuttamisjärjestelmä, jossa niitä on ketjutettu täysin valttomasti. Huonoimmat esimerkit ovat sellaisia, joissa täysin samaan työsuhteeseen on ketjutettu saman ihmisen työ yli 100 kertaa. Miettikää, millaisessa epävarmuudessa ihmis-tä silloin pidetään, kun työ silppuuntuu tällaisiin pieniin pätkiin.

Kansainvälinen tutkimus osoittaa, että yleinen määräaikaisuuden reunaehtojen heikentäminen tuo ehkä pienen kuherruskuukauden työllisyyteen, mutta ajan myötä tuo työllisyshyöty tulee syödyksi pois ja itse asiassa käy niin, että määräaikaisilla korvataan vakituisia työsuhteita ja lisää työllisyshyötyä tai kansantaloudellista hyötyä ei synny.

20.52 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Harmillista päätöksenteon kannalta on se, että samaan lakiuudistukseen pakataan sisään hyvin monenlaisia elementtejä ja ainesosia, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että vaikka kannatat yhtä mutta vastustat toista, niin joudut äänestämään koko lakipaketin vastaan. Väitän, että hallituspuolueiden edustajilla on ihan sama ongelma toiseen suuntaan eli varmasti hallituksessakaan ei näitä kaikkia keinoja ainakaan yhtä voimallisesti kannateta.

Toinen ongelma on se, että meille on tulossa käsittelyyn ja osittain jo tullut valtava joukko erilaisia työttömyysturvaa heikentäviä ja lyhentäviä lakiesityksiä: omavastuita kasvatetaan, työttömyysturvaa heikennetään, lyhennetään, pitkäaikaistyöttömän tilannetta muutetaan, koeaikoja muutetaan ja niin edelleen. Käytännössä se tekee tästä kokonaisuudesta kohtuullisen vaikean paketin, jonka kokonaisvaikutusta ei pysty enää tietämään kukaan. Kun kuuntelee asiantuntijoita, niin osa näistä keinoista on kannatettavia, ehkä jopa suositeltavia, mutta asiantuntijat hyvin yhteisesti ja yleisesti ovat sitä mieltä, että nämä keinot kannattaisi ottaa käyttöön noususuhdanteessa, kun työpaikkoja aidosti on tarjolla. Nyt meillä on 650 000 työkäistä ja työkykyistä ihmistä työelämän ulkopuolella ja töitä aidosti ei ole, joten tämä aika ei ole tälle kokonaisuudistukselle paras mahdollinen.

20.53 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Toteaisin vain tässä, että kannatan niitä edustaja Mäkisalo-Ropposen esittelemiä, vastalauseessa olleita pykälämuutoksia.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.